

Mám čisté svědomí, pracoval jsem pro socialismus, nehledě na noce a rodinu...

MILAN BÁRTA

Ve služebním hodnocení Ladislava Vávry se v únoru 1977 vedle obligátních a opakujících se formulací, jako potřeba zvýšení nároků vůči podřízeným a jejich soustavná kontrola, objevil i požadavek na zlepšení řídicí činnosti krajských správ Státní bezpečnosti, který měl přinést jednotný postup v rozpracování antisocialistických sil. V té době se totiž komunistickému režimu objevil nový, a jak se ukázalo, i obtížný protivník – v lednu 1977 byl zveřejněn dokument známý jako Charta 77. Ladislav Vávra byl na centrální úrovni Státní bezpečnosti prvním vedoucím oddělení, které mělo na starosti právě boj proti Chartě.

Ladislav Vávra se narodil 21. února 1934 v Praze-Záběhlicích. Měl o pět let staršího bratra Stanislava. Jméno dostal po otci, který pracoval u Dopravního podniku hl. města Prahy a v roce 1948 vstoupil do Komunistické strany Československa (KSČ), matka Anna byla v domácnosti. Když mu bylo šest let, rodina se přestěhovala do Michle, kde absolvoval pět tříd obecné a čtyři třídy měšťanské školy. V Michli nastoupil v roce 1949 jako učeň elektrotechniky do místní plynárny, tehdy nesoucí jméno Klementa Gottwalda. Stal se členem tamější základní organizace Československého svazu mládeže (ČSM) a Revolučního odborového hnutí (ROH).

V roce 1951 odešel na vojenskou školu, v letech 1951–1952 absolvoval Školu důstojnického dorostu v Liberci, kde mu byly závěrečné zkoušky započítány jako civilní maturita. Poté přešel na Letecké technické učiliště v Liptovském Mikuláši na Slovensku, kde byl, údajně díky tomu, že se již učil elektrotechniku, zařazen ihned do druhého ročníku. Učivo však podle svých slov nestíhal, a proto požádal o propuštění – v roce 1954 tak odešel do zálohy v hodnosti desátníka.

Po měsíční brigádě v pohraničí nastoupil k Požárnímu útvaru hl. města Prahy, kde získal hodnost seržanta (jako řidič tam pracoval i jeho bratr). V roce 1957 absolvoval měsíční politickou školu KSČ pro vyšší funkcionáře ČSM v Černošicích.¹ Dne 15. června téhož roku podal žádost o přijetí k ministerstvu vnitra (MV). V posudku od požárního útvaru byl chválen, současně v něm ovšem stálo, že je kariérista, který se před velitelem nechal slyšet, že u požárníků dostává málo peněz a u Státní bezpečnosti se po absolvování operativní školy může stát důstojníkem. Když ho přesto nechtěli pustit, odešel na roční brigádu do uranových dolů v Příbrami. Na konci roku 1957 se mu podařilo dosáhnout přijetí k bezpečnostním složkám – 2. prosince se zavázal, že setrvá nejméně dva roky ve službě MV, o den později podepsal přísahu mlčenlivosti o skutečnostech, které se ve státobezpečnostní službě dozví, a současně slíbil, že každý náznak špionáže nebo jiné protistátní činnosti ihned ohlásí. Dne 15. ledna 1958 složil služební přísahu, jeho služební průkaz měl číslo 143632.

Přesto asi zpočátku nedělal to, co si představoval. Byl totiž přidělen

na hospodářský odbor jako strážný, nejprve v hodnosti mladšího seržanta, poté seržanta. V únoru 1960 byl převeden, jak sám uváděl, „za dobrou práci“ k 1. oddělení II. odboru VII. správy MV (Správa sledování), kde pracoval jako referent tzv. ustanovky, jeho práce spočívala v identifikaci a získávání poznatků k vybraným osobám. I zde byla jeho práce vysoce hodnocena. Několikrát byl odměněn a povýšen na poručíka. Předtím, v únoru 1959, vstoupil do KSČ. Stihl se také oženit s Helenou Bydlišskou, v 60. letech se jim narodily děti Helena a Ladislav a později ještě Lenka.

Přesto v říjnu 1964 požádal o přeložení k II. správě MV, tedy kontrarozvědce, což odůvodnil tím, že by rád pracoval v operativě a absolvoval odborné školy. Zdá se, že právě sem cíleně směřoval. Dne 1. července 1965 nastoupil na 2. oddělení 11. odboru II. správy MV (problematika zahraničního obchodu). Zpočátku byl přidělen ke zkušenému příslušníkovi, aby se zapracoval, s úspěchem se zapojil do několika důležitých akcí. I zde následovaly pochvaly a finanční odměny. Zhruba po roce byl převeden do 4. oddělení téhož odboru a zakrátko

¹ ABS, f. Personální spisy příslušníků MV, personální spis Ladislava Vávry, ev. č. 2552/34, Zvláštní dotazník MV, 16. 6. 1957.

632
M

SLUŽEBNÍ PŘÍSAHA

příslušníka Sboru národní bezpečnosti podle nařízení ministra vnitra ze dne 7. června 1949, čís. 171 Sb. vydaného k provedení § 6 zákona ze dne 21. prosince 1948, čís. 286 Sb., o národní bezpečnosti.

Já, občan lidově demokratické republiky Československé, přísahám, že budu vždy čestným, statečným, ukázněným a bdělým příslušníkem Sboru národní bezpečnosti, budu přísně zachovávat a střežit služební a státní tajemství a bezpodmínečně plnit uložené mi povinnosti a rozkazy svých velitelů a nadřízených.

Přísahám, že budu do posledního dechu věren a oddán Československé republice, jejímu lidu, lidově demokratickému zřízení a jejím zákonům, prezidentu republiky a vládě.

Přísahám, že budu bránit vždy a všude, mužně a neochvějně, nešetře své krve ani života, bezpečnost státu, bezpečnost všech jeho občanů, lidově demokratické zřízení a revoluční vymoženosti pracujícího lidu, vedlého dělnickou třídou k socialismu.

Jestliže poruším slavnostní přísahu, nechť mne postihne tvrdý trest zákona, obecná nenávist a opovržení pracujícího lidu.

TAK PŘÍSAHÁM.

V P r a z e dne 15. ledna 19 58.

Ladislav Vávra
Podpis.

Potvrzuji, že tato přísaha byla vykonána v mé přítomnosti.

V P r a z e dne 15. ledna 19 58.

Josef Habuše
Podpis svědka.

prof. Jakubec Josef
Podpis vednavenného čleka.

Dne 15. ledna 1958 složil Ladislav Vávra přísahu příslušníka SNB. Ve službě setrval 31 let.

Foto: ABS

byl povýšen na nadporučíka. V roce 1967 dálkově ukončil osmnáctiměsíční kontrarozvědný kurz na střední odborné škole ministerstva vnitra F. E. Dzeržinského. Prověrkami procházel bez problémů, neobjevily se u něj žádné kádrové nedostatky. Pro mnoho příslušníků Bezpečnosti před-

stavoval obtížnou zkoušku rok 1968. Zdá se, že Ladislav Vávra ani jednou nezaváhal a vždy přesně věděl, kde je jeho místo. Do dotazníku později hrdě napsal, že již od konce března 1968 začal vystupovat v novinách a časopisech na obranu ministerstva vnitra, s tím musel skončit v květnu, kdy mu

již redakce odmítla články otiskovat. Přesto se snažil působit alespoň na své kolegy. Tvrdě odsoudil zejména manifest *Dva tisíce slov*.

Začátkem srpna odjel s rodinou za příbuznými do Polska. O vstupu vojsk Varšavské smlouvy do Československa se prý dozvěděli 22. srpna z rozhlasu, a obratem se vrátili do republiky. Asi den se zdrželi u manželčiných rodičů v Bohumíně a poté pokračovali do Prahy. Dne 24. srpna se Vávra hlásil na pracovišti, kde vstup vojsk údajně vášnivě hájil. V září vystoupil nekompromisně proti dosud váhavým soudruhům na konferenci ROH.² V druhé polovině roku působil v redakci časopisu *Informační zpravodaj pracovníků čs. státní bezpečnosti*.³ Poté se zapojil „do obhajoby socialismu“, ať již šlo o kolportování letáků, či lepení hesel na domy (hájil nutnost „bratrské pomoci“), v roce 1969 pomáhal organizovat návštěvy sovětských vojáků – sháněl pro ně autobusy nebo nábytek do propůjčených bytů spravovaných ministerstvem vnitra, v nichž měli pobývat.

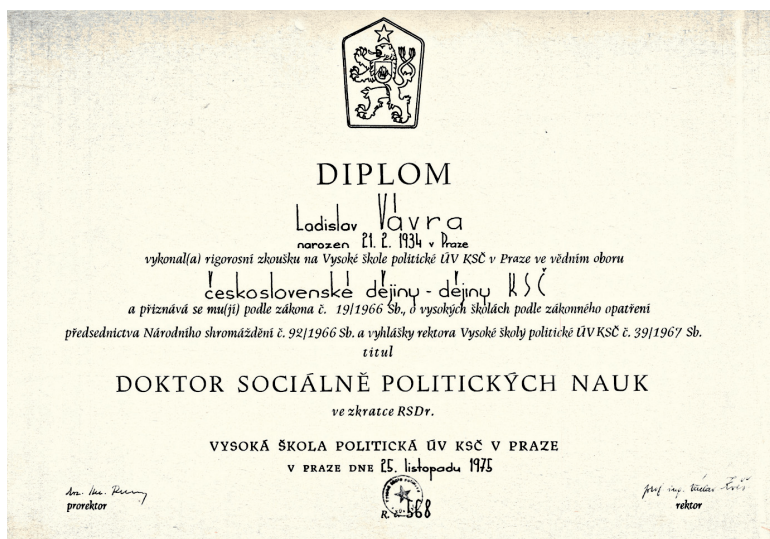
V srpnu 1969, při demonstracích u příležitosti prvního výročí okupace, si vysloužil pochvalu za neohrožené vystoupení proti „rušitelům veřejného pořádku“. V červnu 1970 stál také čestnou stráž u rakve jednoho ze zakladatelů KSČ a nesmiřitelného odpůrce Pražského jara Josefa Jodase, což považoval za snad největší zážitek z té doby. Prohlásil: *Mám čisté svědomí, pracoval jsem pro socialismus, nehledě na noce a rodinu, pro společnost*.⁴ To potvrzuji i velitelské posudky z té doby.

Při následných prověrkách si vysloužil hodnocení „plně vyhovuje pro službu na MV“. Bylo mu pouze doporučeno, aby se naučil německy. Za svou činnost na konci roku 1968 a v roce 1969 obdržel čtyřikrát finanční odměnu v celkové výši 2400 Kčs, jednou to bylo za aktivní získávání

2 Tamtéž, Doplněk k dotazníku MV, 26. 3. 1972.

3 Srov. <http://www.ustrcr.cz/cs/informacni-zpravodaj-stb> (citováno k 7. 11. 2016).

4 ABS, f. Personální spisy příslušníků MV, personální spis Ladislava Vávry, ev. č. 2552/34, Doplněk k dotazníku MV, 26. 3. 1972.

Ladislav Vávra. Za normalizace absolvoval Vysokou školu politickou ÚV KSČ, což byl v té době předpoklad pro úspěšnou kariéru.

Foto: ABS

poznatků k srpnovým událostem. Z Pražského jara mu zůstal pouze jediný „škráloup“, za ten ovšem nemohl. Bratr jeho ženy byl vyloučen z komunistické strany pro naprostou pasivitu, za to ho ovšem Vávra odsuzoval a udržoval s ním pouze nejnnutnější styky.

Po reorganizaci ministerstva vnitra související s federalizací republiky působil od dubna 1969 na 3. odboru správy R spadající pod II. správu Federální správy zpravodajské služby (agenturní síť řízené z území SRN, Západního Berlína a Rakouska). V květnu 1970 se dočkal mimořádného povýšení do hodnosti kapitána. Na konci téhož roku nastoupil na Vysokou školu politickou ÚV KSČ. Po jejím ukončení v červnu 1974, kdy získal právo uvádět před jménem titul doktor sociálně politických nauk (RSDr.), obdržel odměnu 1500 korun, byl povýšen na majora a jmenován do funkce náčelníka nově vzniklého

3. oddělení 4. odboru X. správy federálního ministerstva vnitra (Správa kontrarozvědky pro boj proti vnitřnímu nepříteli určená k řízení a organizování kontrarozvědné činnosti proti vnitřní opozici a nekonformním skupinám obyvatelstva na celém území ČSSR), které mělo na starosti představitele bývalých „reakčních“ politických stran, ochranu obrozenských stran Národní fronty, kontrolu extrémních zakázaných organizací (K 231, KAN), protistátní recidivu, bývalé agenty západních rozvědek, trockismus a maoismus a řeckou emigraci.⁵ Tato funkce s sebou nesla velké možnosti i nároky, jednalo se o početné nejsilnější oddělení celého odboru.

V dubnu 1975 bylo Vávrovi při komplexním hodnocení doporučeno, aby zlepšil kontrolu podřízených a vystupoval přísněji, současně se ale psalo, že má předpoklady stát se opravdu dobrým vedoucím. Celou tvářovými vý-

bor (CÚV) KSČ měl pro něj jen slova chvály, byl totiž členem jeho ideologické komise, později předsedou Kontrolní a revizní komise (KRK). Snažil se mít vždy přehled o činnosti a vše řídit osobně, sám se podílel i na některých akcích.

Za své nekompromisní postoje si vysloužil další uznání – v prosinci 1968 to byla medaile Za službu vlasti, o rok později Za obranu vlasti a v roce 1977 Za přátelství ve zbrani.

V říjnu 1977 bylo v rámci dílčích organizačních změn na X. správě 3. oddělení 4. odboru ještě posíleno o problematiku nacionalistických center.⁶ Tyto změny se dotkly osobně i Ladislava Vávry. Stal se náčelníkem reorganizovaného 3. oddělení 1. odboru, které dostalo na starost výhradně Chartu 77⁷ a později Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných (VONS).⁸

V dalším hodnocení se již dočteme, že si vzal výše uvedená doporučení k srdci, zvýšil náročnost k podříze-

5 KOUTEK, Ondřej: X. správa SNB – útvar Státní bezpečnosti určený pro boj proti tzv. vnitřnímu nepříteli. *Securitas Imperii*, 2006, č. 14, s. 360.

6 Tamtéž, s. 361.

7 Více viz např. CÍSAŘOVSKÁ, Blanka – PREČAN, Vilém (eds.): *Charta 77. Dokumenty 1977–1989*. ÚSD AV ČR, Praha 2007.

8 Více viz PAŽOUT, Jaroslav a kol.: *Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných 1978–1989. Edice dokumentů*. Academia, Praha 2014.

ným, zesílil kontrolní činnost, jím řízený kolektiv se přihlásil do soutěže „Vzorný kolektiv SNB“ a po počátečních obtížích se dobře zapracoval.⁹ Mimo jiné se v něm doporučovalo zařadit Vávru do nepřímých kádrových rezerv pro funkci zástupce náčelníka odboru. V roce 1976 obdržel dvě odměny v celkové výši 3500 Kčs, v roce 1977 to bylo 5000 Kčs. Za aktivity při přípravě přelíčení se členy VONS v roce 1979 obdržel odměnu 1000 Kčs.

V roce 1979 proběhla kontrola plnění komplexního služebního hodnocení z roku 1977, přičemž bylo Vávrovi doporučeno „ještě více zkvalitnit koordinační činnost“ v problematice Charta 77 s jednotlivými 2. odbory správ StB v krajích, s jejichž zástupci probíhaly pravidelné operativní porady.¹⁰ Proti opozici byla vedena řada akcí, jejichž názvy mluví samy za sebe („Charta“, „Rozptyl“, „Rozklad“, „VONS“),¹¹ některé z nich řídil osobně. Vedle toho přednášel na Vysoké škole SNB, *při čemž přednes vhodným způsobem doplň[uje] dokumentačním materiálem a novými zkušenostmi z boje proti antisocialistickým silám.*¹²

Zlomový bod v dosavadním zdánlivě bezproblémovém služebním postupu Ladislava Vávry přišel na počátku roku 1980, kdy opilý vystoupil na schůzi Kontrolní a revizní komise CÚV, jejímž byl předsedou. Znamenalo to, že se musel opít už předtím na pracovišti, což vzbudilo značnou pozornost a nelibost a proniklo mezi kolegy. Okamžitě se začaly zdůraz-

ňovat chyby, které již předtím, byť mírně, zaznívaly v jeho hodnoceních. Dílčí výtky, jako poukazování na zvýšené ambice a sebechvála, naopak nedostatek sebekritiky a přílišná kritika ostatních (především služebně mladších příslušníků), individualismus, snaha o výjimečnost, to, že dobré předpoklady nedokáže projevovat v praxi apod., se nyní nakumulovaly. Byl také kritizován, že podceňuje hlavní úkol oddělení, tedy *koordinační činnost v boji proti signatářům* (sic) *opozice*.¹³ K 30. květnu 1980 byl odvolán z funkce a jmenován starším referentem specialistou na 2. oddělení 4. odboru v úseku tzv. zahraničních ideodiverzních center a emigrantských seskupení. Zde se vedl boj proti zahraničním rozhlasovým stanicím včetně Rádia Svobodná Evropa,¹⁴ exilovým nakladatelstvím a redakcím časopisů a dalším střediskům protikomunistického exilu. Důraz byl kladen na odhalování různých forem spojení mezi exilem a domácím disentem. Ve funkci náčelníka 3. oddělení 1. odboru ho nahradil podplukovník Karel Časar.¹⁵ Celou útvarový výbor KSČ k tomu navíc navrhl zavést stranické řízení s L. Vávrou o jeho odvolání z funkce předsedy KRK. Jiné vysvětlení jeho odchodu z funkce podává (bohužel jako jediné a s odstupem) služební hodnocení z roku 1988, které uvádí, že po roce 1980 u něj došlo ze zdravotních důvodů ke snížení pracovních výkonů.¹⁶

Toto tvrzení však není možné ověřit. Jisté je pouze to, že nakonec byl Vávra potrestán nejen odejmutím vedení, ale i snížením služebního příjmu o 5 % na dobu 3 měsíců, protože při předávání funkce opomenul zavřít a zapečetit skříň na spisy. Byla svolána komise, která konstatovala, že tímto opomenutím naštěstí nedošlo k úniku utajovaných skutečností, tedy že se nic neztratilo. Vávra vzápětí podal žádost o přehodnocení trestu, náčelník X. správy generálmajor Vladimír Stárek ovšem tento trest potvrdil.

Přes výše uvedené byl Vávra v květnu 1980 povýšen na podplukovníka. I na novém pracovišti se stal vedoucím pracovníků soutěžících o titul „Vzorný kolektiv SNB“. Zapojil se do řady operativních akcí, řídil čtyři tajné spolupracovníky, kteří údajně dosahovali dobrých výsledků, za což byl finančně odměněn.¹⁷ Na jeho kariéru neměla vliv ani emigrace tajných spolupracovníků Rudolfa Václavíka (krycí jména „Kudla“ a „Karhan“) v roce 1980 do Velké Británie ani Františka Nekováře (krycí jméno „Petra“), který emigroval v polovině 80. let. Oba ho znali pod krycím jménem „Doktor Vrána“.

V září 1984 přešel k tzv. výjezdové agentuře, kde vyhledával mezi lidmi vyjíždějícími na Západ vhodné kandidáty na spolupráci se Státní bezpečností. Polovina 80. let mu přinesla další služební uznání. V roce 1984 obdržel Medaili SNB, o dva roky později

9 ABS, f. Personální spisy příslušníků MV, personální spis Ladislava Vávry, ev. č. 2552/34, Komplexní služební hodnocení, 2. 2. 1977.

10 Centrální orgány X. správy FMV řídily v rámci své kompetence činnost krajských správ StB, v jejichž rámci se bojem proti „vnitřnímu nepříteli“ zabývaly 2. odbory. Jednalo se o vysílání pracovníků do jednotlivých regionů, stáže, porady, školení či semináře i o prověrku činnosti krajských pracovišť a kontrolu plánů a výsledků práce.

11 Více viz KOUTEK, Ondřej: *X. správa SNB – útvar Státní bezpečnosti určený pro boj proti tzv. vnitřnímu nepříteli*, s. 371.

12 ABS, f. Personální spisy příslušníků MV, personální spis Ladislava Vávry, ev. č. 2552/34, Komplexní služební hodnocení, 18. 9. 1979.

13 Tamtéž, Návrh na odvolání z funkce, 14. 5. 1980.

14 Více viz např. TOMEK, Prokop: *Československá redakce Radio Free Europe. Historie a vliv na československé dějiny*. Academia, Praha 2015.

15 Karel Časar (nar. 1932) – k MV nastoupil v r. 1959, sloužil u krajské správy SNB Praha, v r. 1971 převeden ke kontrarozvědce. Od r. 1974 náčelník 2. oddělení 1. odboru X. správy FMV. Dne 1. 7. 1980 nahradil L. Vávru ve vedení 3. oddělení 1. odboru X. správy FMV. V r. 1988 odešel do starobního důchodu.

16 ABS, f. Personální spisy příslušníků MV, personální spis Ladislava Vávry, ev. č. 2552/34, Návrh na vyznamenání medailí Za obětavou práci pro socialismus.

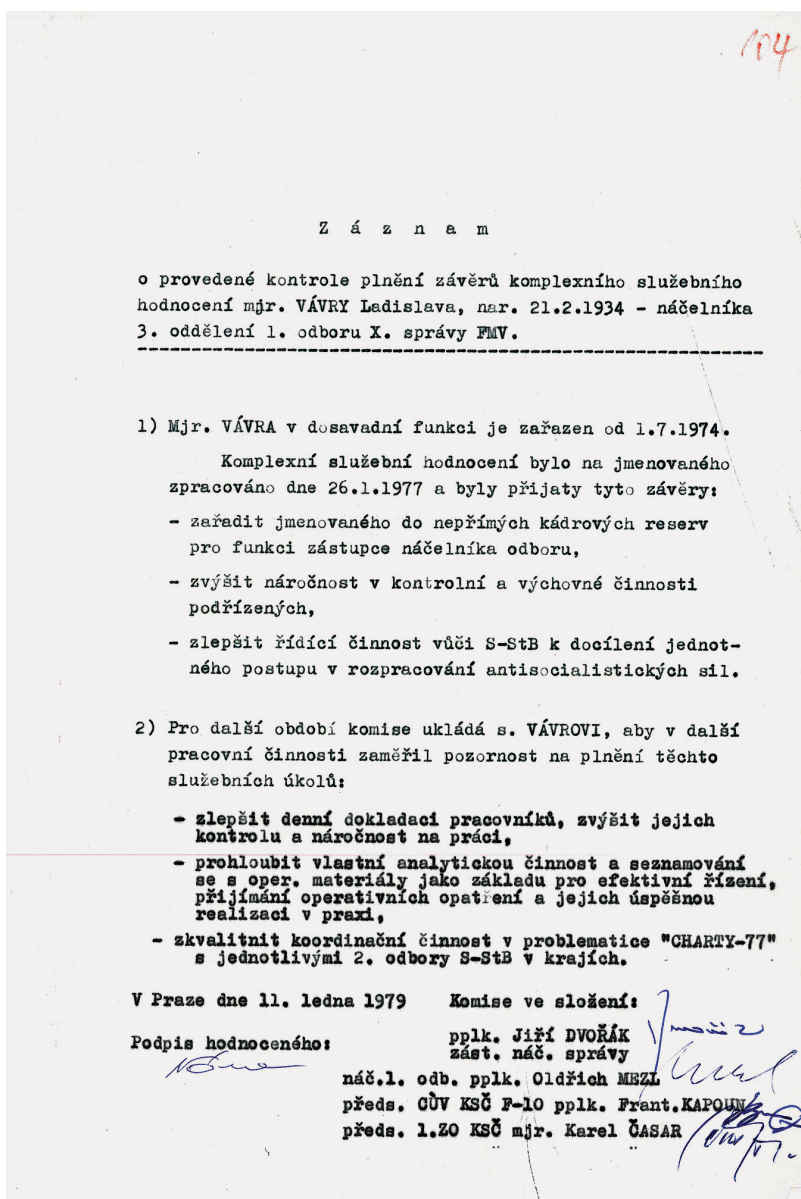
17 Tamtéž, Komplexní služební hodnocení, 16. 7. 1982.

Čestný odznak SNB. O jeho agenta s krycím jménem „Aramis“,¹⁸ který se velmi osvědčil, projevila zvýšený zájem rozvědka.

Současně se ovšem u něj naplno projeví zdravotní problémy, které vážně omezily jeho pohyblivost i pracovní nasazení. Na problematice výjezdové agentury (1. oddělení 12. odboru II. správy SNB) vydržel až do odchodu do starobního důchodu 28. února 1989. Tehdy mu byla udělena medaile Za obětavou práci pro socialismus. V jeho případě to bylo přímo symbolické. Ve službě ministerstva vnitra strávil 31 let a tři měsíce.

Ještě v roce 1995 žádal ministerstvo vnitra o přijetí na post strážného do ochrany objektů. V přiloženém životopise vybrané informace značně upravoval a byl přijat na rok jako zaměstnanec ochrany majetku a osob do oddělení ostrahy objektů Útvaru ekonomického zabezpečení Policejního prezidia ČR.

Ladislav Vávra je příkladem příslušníka Státní bezpečnosti, který se plně a s nasazením věnoval své práci. Jak bylo naznačeno, mezi motivy jeho nástupu k ministerstvu vnitra byly vedle zájmu o státobezpečnostní problematiku pravděpodobně i vidina prestižního postavení a hmotné výhody spojené s příslušností ke Státní bezpečnosti. Zcela ho uchvátila státobezpečnostní práce sloužící komunistické moci, které zůstal věrný až do odchodu do důchodu a již neotřásly ani události roku 1968. Jak vyplývá z jeho životopisu z poloviny 90. let, nepovažoval svou činnost, kdy se aktivně podílel na pronásledování a postihu odpůrců komunistického režimu, za problém (byť některé etapy své kariéry vynechal). Otázkou zůstává, jak to viděli ti, proti nimž byly tyto represe namířeny. Jednomu příkladu bude věnována následující studie.¹⁹

Ve vyhodnocení činnosti L. Vávry za léta 1977-1979 se píše o nutnosti zlepšení kooperace činnosti proti Chartě 77, především mezi centrálou a regiony. Nízká míra spolupráce byla kritizována opakovaně.

Foto: ABS

¹⁸ Pod krycím jménem „Aramis“ (reg. č. 14561) od roku 1978 pracoval pro Státní bezpečnost Josef Klokočník (nar. 1932). Jeho svazek byl bohužel skartován v prosinci 1989.